

Nr 308.

Av herr **Lindahl**, *angående lagstiftning om åtgärder mot vanhävd av jordbruk.*

År 1942 antog riksdagen en provisorisk lag angående vanhävd av jordbruk. Lagen är avsedd att upphöra den 30 juni 1947. Vanhävdslagen tillkom genom de förhållanden, som uppstodo i vårt land till följd av kriget och den därmed följande avspärningen. Landets försörjningsläge blev så kritiskt, att man inte längre kunde ha råd att låta en viss om än liten del av det samlade jordbruket ligga i vanhävd. Till detta kom att saken hade en psykologisk sida. När ett folk i olika avseenden lever under knapphetens kalla stjärna kan det näppeligen med jämnmood se att jordbruk här och var ligga för fäfet. Den uppfattning, som sålunda låg till grund för lagens tillkomst, gäller allt fortfarande. Det kan varken ur folkhushållets eller ur moraliska synpunkter tolereras att vissa jordägare få sabotera sin uppgift i folkförsörjningen.

Det må här inskjutas, att det svenska jordbruket i regel står på en så god standard, att just undantagen måste tilldra sig en skärpt uppmärksamhet. Kraven på samhället att rätta till bristerna bli härför så mycket starkare.

Av allt att döma är det dock så att den nu gällande lagen på ett tämligen uppenbart sätt brister i effektivitet. Den synes nämligen under sin korta giltighetstid möjligen ha gjort intryck på ägare till smärre jordbruk, men den står sig slätt, då tillämpningen gäller de stora gårdarna. Den saken torde vara känd och omvitnad från olika platser i landet, där lagen under fjolåret eller tidigare behövde anlitas. Sålunda klagar jordkommissionen i Stockholms län att den nuvarande lagen icke fyller sin uppgift, framförallt då det gäller stora jordbruk och i fall där brukaren är helt ur stånd att handha vårdnaden av jordbruket. Samma erfarenhet finns på andra håll. I Örebro län finns ett storjordbruk, vilket misskötes på det mest skandalösa sätt. Gården, som hade alla förutsättningar att stå som mönsterjordbruk, har av ägaren sänkts ner i uppenbar vanhävd. Här finnas omkring 450 tunnland öppen bördig jord och omkring 1 000 tunnland värdefull skogsmark. Här finnas såg, kvarn och vattenkraft och alltså alla möjligheter till rationell jordbruksdrift. Men förfallet framträder överallt. Logar, som blåsa omkull, få ligga som de ligga, och säden får ruttna ute på fälten. Över torpställena tar vildmarken så småningom överhand, sedan ägaren lyckats driva torparna på flykten. Jordbrukskommissionen har ingripit, och först i det akuta skedet blir man på det klara med att vanhävdslagen varken är tillräckligt stark eller smidig till att på ett riktigt sätt fylla sin uppgift. Vanhävdsgårdens ägare fick alltså sex förelägganden, och om dessa ej fullgöras

stipuleras ett vite av 500 kronor, den högsta straffsumma som lagen känner till.

Självfallet är det så, att ett vite av 500 kronor nog kan förorsaka ägaren till ett smärre jordbruk bekymmer, men för godsägare, som i övrigt har ekonomi, som tillåter honom att år efter år sänka gården i allt djupare vanhävd, betyda 500 kronor mindre än ingenting. I det fall av tredskande jordbrukare, som vi här ovan haft till åskådningsmaterial, blir det förmodligen så, att då han finner att ett fullgörande av åläggandena skulle kosta honom kanske cirka 40 000 kronor, betalar han hellre 500 kronor i böter. Han slipper då att ha tillräckligt med arbetskraft, inte heller behöver han reparera bostäder, och han kan följaktligen i fortsättningen ta in skörden ungefär när det passar på året. Anståndstiden för fullgörandet av ålagda förpliktelser kan ju också enligt lagens formulering uttänjas under en avsevärd tid framåt och bidrar även i sin mån att göra lagens effekt tämligen illusorisk. Jag förutsätter vidare att de under paragraf 9 i lagen om vanhävd av jordbruk förekommande bestämmelserna äro av det slag, som tar en omfattande tid och först i allra sista hand torde komma till användning, även om mycket talar för att just detta ingripande har rationell betydelse.

Det kan kanske sägas, att ett utredningsyrkande rörande en lag med så begränsad livslängd som nuvarande vanhävdslag icke är berättigat. Å andra sidan är det uppenbarligen av största vikt att på detta område erhålla en lag, som ger möjlighet till snabbt och effektivt ingripande. Som det ligger utom möjligheterna för den enskilde motionären att ange de ändringar som erfordras för skapandet av det lämpligaste instrumentet på detta område, får härmed hemställas,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om snabb utredning för erhållande av en effektiv lag om åtgärder mot vanhävd av jordbruk.

Stockholm den 21 januari 1944.

Lars Lindahl.